

VERENIGING
VAN ASSOCIATION
NEDERLANDSE OF
ORKESTEN DUTCH
ORCHESTRAS

AAN Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. de staatssecretaris van Cultuur,
Mevr. drs. F. Gräper-van Koolwijk
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

REFERENTIE 2024-03
BETREFT Reactie VvNO op advies Raad voor Cultuur 'Toegang tot cultuur'
BIJLAGEN ---
DATUM Rotterdam/Nootdorp, 16 mei 2024

Geachte mevrouw Gräper,

Hierbij vragen wij uw aandacht voor de reactie van de Vereniging van Nederlandse Orkesten op het advies van de Raad voor Cultuur van 26 januari 2024.

Introductie

De titel van het advies van de Raad voor Cultuur d.d. 26 januari 2024 is 'Toegang tot cultuur'. De Vereniging van Nederlandse Orkesten (VvNO) leest hierin de focus op het publiek, met zijn toenemende verscheidenheid aan voorkeuren en smaken. Iedereen in Nederland moet toegang hebben tot elke vorm van cultuur. Dat kan gaan om een gebouw binnen kunnen komen, een locatie binnen afzienbare tijd kunnen bereiken, een kaartje kunnen betalen en je thuis voelen bij wat gepresenteerd wordt en in het publiek om je heen.

De VvNO besteedt veel aandacht aan de veranderende behoeften van het publiek. De orkesten richten zich niet meer uitsluitend op het verklanken van de steeds vernieuwende symfonische literatuur, maar ook op de vraag waarom mensen komen luisteren en wat zij daarbij belangrijk vinden. De orkesten sturen meer en meer op maatschappelijke betekenis en impact¹ en willen tegelijk het symfonisch erfgoed ontsluiten.

De Raad voor Cultuur lijkt 'toegang tot cultuur' in het advies te verenigen tot 'toegang tot een subsidiebestel'. Deze gedachte suggereert dat elk genre per definitie in aanmerking zou moeten komen voor subsidie. Wij zien meer in maatwerk: uiteindelijk gaat het om de vraag waarom het ene wel, en het andere niet of in mindere mate voor subsidie in aanmerking komt. Die vraag verdient een helder antwoord, los van politieke voorkeuren. We delen de mening van het ministerie van OCW dat een herstelherziening een middel is en geen doel op zich.

De VvNO schaarft zich in grote lijnen achter de reactie van Kunsten '92 (d.d. 5 april 2024), maar wil daarnaast extra aandacht vragen voor de volgende punten:

1. Verbreed het bestel alleen als er ook sprake is van meer beschikbaar budget.
2. Houdt bij financiering van cultuur rekening met verschillende vormen van kunst en cultuur en subsidiebehoefte.
3. Koester de huidige spreiding van Nederlandse orkesten.
4. Veranker muzikeducatie sterker in het onderwijs.
5. Zorg voor een goede indexering van de subsidiebedragen ter verbetering van *Fair Practice*.

¹ Zie <https://vvno.nl/pijler-1/>

ADRES
Tedingebroekweg 27
2631 NH Nootdorp

KVK
64179974

BTW
NL 8555.56.559.B.01

BANK
NL39 INGB 0006 9776 92

CONTACT
06 2563 9874
c.dingjan@vvno.nl

6. Biedt organisaties en musici zekerheid door met subsidietermijnen van 8 jaar te werken.
7. Voorkom vorming van één nationaal fonds.
8. Neem de toegevoegde waarde van cultuur mee in andere beleidsterreinen.

Geen verbreding zonder versterking

De Raad voor Cultuur pleit voor verbreding van het bestel. Daar zijn de Nederlandse orkesten ook vóór. De orkesten werken zelf al actief aan diversiteit en verbreding op het gebied van personeel, programmering en publiek.

Het advies van de Raad om op rijksniveau € 200 miljoen extra per jaar uit te trekken (waarvan de helft voor nieuwe genres) moet echter veel stelliger als randvoorwaarde worden gezien. Bovendien is het benodigde bedrag volgens de Taskforce zeker € 900 miljoen extra per jaar, inclusief extra budget voor gemeenten en provincies. Eind 2024 wordt al voorgesorteerd op het voorspelde 'ravijnjaar' 2026 voor de gemeenten.

Als de randvoorwaarde van extra budget niet wordt ingevuld, leidt verbreding tot afbraak van de huidige in het bestel opgenomen genres. Opeenvolgende Raden voor Cultuur, ministers en staatsecretarissen hebben gezegd het bestaande te willen koesteren. Dit is zowel van belang voor werkgevers en werknemers als het publiek.

Financiering

Het uitgangspunt dat alle organisaties of makers evenveel kans zouden moeten hebben om subsidie te krijgen, roept niet in te lossen verwachtingen op. Wij missen in het advies de afweging dat sommige kunstvormen zichzelf q.q. beter kunnen financieren dan andere genres. Dit heeft bijvoorbeeld te maken met de verhouding van het aantal uitvoerenden/makers op een podium en het aantal bezoekers in de zaal of een andere locatie. Er gaat immers niets boven live: samen musiceren en luisteren verbindt².

Cultuursubsidie zou in beginsel bedoeld moeten zijn voor vormen van kunst en cultuur waarvan duidelijk is dat deze structureel niet commercieel 'vanuit de markt' gefinancierd kunnen worden. Objectivering van de noodzaak van ondersteuning op basis van (internationale) benchmarks is dus dringend gewenst.

Spreiding en profilering

De orkesten zijn van oudsher evenwichtig en effectief gespreid over Nederland. Door deze spreiding bereiken de orkesten het publiek in vele zalen in alle windstreken.

Alle orkesten ontlenen hun specifieke activiteiten aan de binding met eigen stad en regio, bijzondere taken en in een enkel geval internationale binding. Hierdoor is profilering op basis van programmering dan ook niet nodig. Dit zou ook leiden tot extra binnenlands reizen, wat extra budget vraagt.

² Zie https://vvno.nl/wp-content/uploads/2023/04/20230417-Rapportage-pilots-De-impact-van-orkesten_VvNO-2023.pdf

Ecosysteem

De orkesten vormen een fijnmazig ecosysteem met de muzikensembles, ballet- en dansgezelschappen, muziektheater- en operagezelschappen, podia, conservatoria, (muziek)scholen en amateurgezelschappen. Verstoring van dit precaire evenwicht richt het hele ecosysteem te gronde en laat het publiek met lege handen achter.

We breken een lans voor een nieuwe, sterke plek voor actieve muziekbeoefening, talentontwikkeling en muzikeducatie. Door bezuinigingen in veel gemeenten zijn de muziekscholen geschrapt. De orkesten tonen zich vanuit hun rol en mogelijkheden verbonden met instellingen voor muzikeducatie en het onderwijs (kennismaking, inspiratie). Muziek leren spelen vraagt veel meer dan incidentele educatie. De orkesten kunnen kinderen wel inspireren, en doen dat dan ook.

Fair Practice en rentmeesterschap

Fair Practice is meer dan fair pay. Het gaat niet alleen om het uurloon, maar ook om de omvang van de aanstellingen. Bestaanszekerheid voor onze musici en stafmedewerkers staat voor de orkesten op één. Hoe kleiner de aanstelling, hoe meer nevenwerk de musici moeten doen.

Hoewel de orkesten al sinds begin 20e eeuw voldoen aan de uitgangspunten van Fair Practice, zien we als gevolg van subsidiekortingen en onvoldoende indexering van subsidiebedragen een gestage, relatieve daling van de lonen en verkleining van de gemiddelde contractomvang. De bestaanszekerheid van musici staat daarmee onder druk. Ook worden de orkesten een minder aantrekkelijke werkgever, wat de kwaliteit en continuïteit op langere termijn raakt. Als dit lang zo doorgaat, kunnen wij ons publiek niet meer bieden wat het wenst.

Bestel

Wij zijn blij dat wordt geadviseerd dat organisaties in de nationale portefeuille kunnen werken met subsidietermijnen van acht jaar. Orkesten en operagezelschappen zijn genoodzaakt tot vier jaar vooruit te plannen. Dit is een gevolg van de samenwerking met dirigenten, solisten, regisseurs, zalen en festivals over de hele wereld heen.

Om te voorkomen dat onze musici en andere medewerkers diezelfde onzekerheid dan alsnog elke acht jaar doormaken, stellen wij voor dat er wordt gekozen voor een dakpanconstructie, waarbij elke vier jaar wordt besloten tot een subsidie voor acht jaar vooruit (bijvoorbeeld 29-36, 33-40), waarbij we dan wel uitgaan van het voorgestelde visitatiesysteem, of een financieringsmodel dat meer rust biedt aan de organisaties.

Het is ons nog niet duidelijk waarmee genres of instellingen kwalificeren voor toelating tot de nationale portefeuille. We kunnen dit niet los zien van het voorgestelde visitatiesysteem, waar wij ons in kunnen vinden. Wij gaan ervan uit dat hiermee wordt bedoeld dat de constructie van inschrijven op functies wordt verlaten.

Wij zijn blij dat de eigen-inkomstennorm is losgelaten, maar wijzen erop dat voldoende eigen inkomsten nu nog wel nodig zijn voor de bedrijfszekerheid. Subsidiekaders kunnen schuren met de noodzaak meer eigen inkomsten te genereren en met de wens om een breder publiek aan te trekken. Wij onderzoeken een voorstel voor een financieringsmodel waarmee deze klem kan worden opgelost. Deze hopen wij dit jaar te kunnen inbrengen bij de Raad voor Cultuur en het ministerie van OCW.

Beoordelingskaders

Wij zijn benieuwd naar de criteria die nog moeten worden geformuleerd om tot de keuze te komen welke genres of organisaties in de nationale portefeuille zou passen en/of welke zich moeten wenden tot het ene nationale fonds met regionale (provinciale?) loketten. De vraag rijst of deze toewijzing aan nationale portefeuille of regionale loketten gericht is op organisaties of op activiteiten. Tevens is nog onduidelijk of toelating tot de nationale portefeuille of fonds betekent dat er nog maar één subsidiegever is, of dat er sprake blijft van cofinanciering.

In onze ogen zijn er meerdere bezwaren tegen de vorming van één nationaal fonds op afstand van de politiek. Voorbeelden in het Verenigd Koninkrijk en Denemarken zijn niet positief: zonder overleg worden heftige ingrepen gedaan en alleen via mobilisatie van steun uit binnen- en buitenland wordt een beslissing soms heroverwogen. Een betere samenwerking, mogelijke overlap en vrije ruimte binnen de bestaande fondsen zouden ook de huidige problemen kunnen oplossen. De vraag is ook hoe dit nationale fonds zich verhoudt tot de beoogde kaderwet voor de wettelijke verankering van cultuurbeleid voor alle overheidslagen.

Daarnaast vragen wij ons af waarom de Raad beperking van de zittingstermijn van directeuren wil opleggen. Doorstroming kan goed zijn, maar geen doel op zich. Een besluit hierover is de bevoegdheid van de raden van toezicht, niet van de subsidiënt.

Samenhangend beleid van overheidslagen en beleidsterreinen

Een betere afstemming van beleid, subsidievoorwaarden, en subsidietermijnen juichen wij van harte toe en wij ondersteunen de wens voor wettelijke verankering van cultuurbeleid voor alle overheidslagen. De gezochte afstemming mag echter niet vrijblijvend zijn.

De orkesten hebben behoefte aan een cultuurbestel dat uitgaat van een balans tussen stabiliteit en dynamiek. Wij willen daarbij uit kunnen gaan van een rijksoverheid én de andere overheden die hun uitgangspunten en inzet tijdig communiceren en afspraken nakomen.

Tot slot vragen wij aandacht voor flankerend beleid: investeringen in woningbouw, zorg, onderwijs en bedrijfsleven kunnen leiden tot verdere versterking van infrastructuur en zo het economisch en publiek draagvlak voor de orkesten aldaar versterken.

Tenslotte

De orkesten spreken de wens uit dat er per 2029 een gezonde balans in beleid is tussen subsidie en subsidietaken, zodanig dat de subsidiërende overheid culturele instellingen met lange horizon faciliteert en in staat blijft stellen tot kwalitatief hoogwaardige prestaties bij een gezonde bedrijfsvoering. De orkesten willen kunnen werken met een passende financieringsmix en zo hun ondernemerschap zo optimaal mogelijk vormgeven. Dit alles rekening houdend met specifieke kenmerken van de bedrijfsvoering van een orkest en met relevante wetgeving, naleving van geldende codes en goed werkgeverschap.

De VvNO zal graag constructief meedenken over de uitwerking van voorstellen op weg naar 2029.

Hoogachtend,

George Wiegel
voorzitter VvNO

c.c. Raad voor Cultuur

Chris Dingjan
verenigingsmanager VvNO